

Eerlijk zonder zakendoen, corruptie

Dit is een gezamenlijke uitgave van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie en Veiligheid en Economische Zaken en Klimaat, en ondernemersorganisaties ICC Nederland, VNO-NCW en MKB-Nederland.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 In het kort	4
2 De bezwaren van corruptie	5
3 Omkoping in het buitenland en strafrecht	6
4 Wat kunt u als ondernemer doen?	10
5 Hoe kan de overheid u helpen?	15
6 Waar kunt u verder terecht voor advies en handige tools?	19

Voorwoord

Corruptie bij zakendoen verstoort eerlijke concurrentie, tast het vertrouwen in de overheid en de private sector aan, kost de samenleving en het bedrijfsleven veel geld, en is strafbaar en moreel onjuist. Een systeem dat vrij is van corruptie is essentieel voor gelijke (markt)kansen en goed functionerende maatschappijen en economieën.

Corruptie ondermijnt eerlijk zakendoen. Toch kunt u er ongewild mee geconfronteerd worden. Wat doet u als u in het buitenland bijvoorbeeld wordt gevraagd steekpenningen te betalen? Hoe zorgt u dat u en uw medewerkers weten hoe te handelen in zulke situaties?

Aangezien omkoping strafbaar is, is het van belang dat u weet wat mag en niet mag onder (inter)nationale wet- en regelgeving. Zo heeft de International Chamber of Commerce (ICC) de *'Rules on Combating Corruption'* opgesteld. Die geven aan waar bedrijven op moeten letten bij de vormgeving van hun beleid ter voorkoming van corruptie.

Zelfregulering – regels die het bedrijfsleven zichzelf oplegt – is belangrijk bij de bestrijding van corruptie. Het is van belang dat uw bedrijf een cultuur heeft waarbinnen corruptie onacceptabel is. Het opstellen van een gedragscode is een goede eerste stap om de bedrijfscultuur te verbeteren.

Zo draagt u, als ondernemer, bij aan een internationaal gelijk speelveld waar bedrijven dezelfde kansen hebben. Ook voorkomt u dat u of uw medewerker betrokken raakt bij onbehoorlijke en strafbare praktijken.

Corruptie is een groot, mondiaal probleem en niet alleen op te lossen. Nederlandse bedrijven zijn vaak internationaal actief en kunnen bijdragen aan het voorkomen van corruptie. Het vergroten van kennis en het schetsen van handelingsperspectief is hierbij van belang. Daarom werken de organisaties ICC Nederland, VNO-NCW en MKB-Nederland samen met de Rijksoverheid om Nederlandse bedrijven hierover te informeren.

De tips in deze brochure vergroten uw kennis over corruptie bij zakendoen. En over een bedrijfscultuur die medewerkers stimuleert op eerlijke wijze internationaal zaken te doen. Hiermee zijn u en uw medewerkers beter in staat om de juiste afweging te maken wanneer zij te maken krijgen met corruptie.

Liesje Schreinemacher
Minister voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking

Dilan Yeşilgöz-Zegerius
Minister van Justitie en Veiligheid

Micky Adriaansens
Minister van Economische Zaken en Klimaat

Mirjam Bakker-Vergouw
Voorzitter ICC Nederland

Ingrid Thijssen
Voorzitter VNO-NCW

Jacco Vonhof
Voorzitter MKB-Nederland

1 In het kort

Om corruptie uit te bannen, moeten overheden en ondernemers samen ‘nee’ zeggen tegen corruptie. Deze brochure biedt u:

- Inzicht in het belang van eerlijk zakendoen met en in het buitenland;
- Een stappenplan om goed voorbereid nieuwe markten te betreden;
- Een overzicht van de risico’s die u en uw medewerkers lopen wanneer in strijd met de wet wordt gehandeld;
- Inzicht in hoe de Nederlandse overheid u kan helpen te voorkomen dat u in aanraking komt met corruptie, en wat de rol van de overheid is wanneer het toch misgaat;
- Handige tools en contactgegevens van relevante overheidsinstanties, ondernemersorganisaties en maatschappelijke organisaties.

Wat is **corruptie** en wat valt er zoal onder?

Deze brochure verwijst naar zowel corruptie als omkoping. Dit zijn termen die vaak in één adem worden genoemd. Ook in deze brochure komen beide begrippen aan bod. Wat is het verschil?

Corruptie is een verzamelterm en omvat alle vormen van machtsmisbruik voor persoonlijk gewin. Naast omkoping omvat dit ook het bevoordelen van familie of relaties, ongeoorloofde beïnvloeding en afpersing. Hierbij maakt het niet uit of de ontvanger, afperser of uitlokker van de omkoping een ambtenaar, politicus of een privaat persoon is. Corruptie kan gepaard gaan met witwassen van de opbrengsten van corruptie, valsheid in geschrifte en boekhoudfraude.

Omkoping is een veelvoorkomende verschijningsvorm van corruptie. Doel van omkoping is oneerlijke zakelijke voordelen behalen door met giften, diensten, relatiebeheer of beloften iemand aan te zetten om iets te doen of na te laten. Faciliterende betalingen zijn een bekende verschijningsvorm van omkoping. Dit zijn kleine betalingen aan lagere ambtenaren voor routinematige handelingen, bijvoorbeeld bij het inklaren van goederen door de douane.

2 De bezwaren van corruptie

Corruptie is een veelvoorkomend verschijnsel. Uit onderzoek blijkt dat vooral omkoping van buitenlandse ambtenaren, al dan niet op hun initiatief, een groot probleem is. Zowel in ontwikkelingslanden, opkomende economieën als ontwikkelde landen komt corruptie voor.

Corruptie bedreigt de integriteit van de markt, verstoort het publieke vertrouwen, vergroot inkomens- en welvaartsverschillen, ondermijnt de rechtsstaat en kost de samenleving veel geld. Ook is corruptie een belangrijke financieringsbron van oorlogen en destabiliseert het maatschappijen. Corruptie kan betekenen dat veiligheidsvoorschriften niet zo nauw worden genomen, met mogelijk ernstige gevolgen. Naast persoonlijk leed voor betrokken personen, leidt corruptie voor bedrijven tot risico's op reputatieschade, financiële schade en vervolging.

Integer zakendoen zonder corruptie is onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Omkoping kan leiden tot hoge boetes en langdurige gevangenisstraffen. Het maakt hierbij niet uit wie het initiatief neemt. Wees u zich er daarnaast van bewust dat zakenpartners u kunnen aanspreken op uw handelingen. Banken en accountants hebben bovendien een meldplicht als zij ongebruikelijke transacties bij hun klanten zien.

Praktische tips - zakendiners

Wees u zich ervan bewust dat het in sommige culturen gebruikelijk is om met zakenrelaties meerdere diners te hebben. Ga altijd bij uzelf na of dit proportioneel is en of dit geen ongelijke machtsrelatie of verwachtingen creëert.

3 Omkoping in het buitenland en strafrecht

Omkoping in het buitenland

Omkoping door een Nederlands bedrijf van personen die in het buitenland werkzaam zijn in de publieke of in de private sector, is voor de Nederlandse wet strafbaar. En vaak ook voor buitenlandse wetgeving. Het is verboden een gift of dienst te beloven, te geven of aan te bieden aan een buitenlandse ambtenaar¹ of private persoon, met als doel het handelen van deze persoon te beïnvloeden, om zo een voordeel proberen te verkrijgen.

Smeergeld en steekpenningen

Smeergeld en steekpenningen zijn populaire benamingen van omkoping. Ieder voordeel dat iemand wordt geboden kan beschouwd worden als omkoping en kan dus strafbaar zijn. Denk bijvoorbeeld ook aan het geven of in het vooruitzicht stellen van (buitenlandse) reizen, excursies en (dure) lunches of diners. Zowel ambtenaren als private personen halen jaarlijks miljoenen aan steekpenningen binnen. Het is van belang om u te realiseren dat wat klein begint, een opmaat kan zijn naar meer. Bovendien maakt het niet uit of u het voordeel via een derde verkrijgt, of welke ‘verpakking’ het heeft. Ook een donatie aan een goed doel kan uiteindelijk een geval van omkoping zijn. Het is dan ook verstandig om zorgvuldig te kijken naar uitgaven en gebaren in het kader van relatiebeheer.

Voorbeeld 1: Smeergeld/steekpenningen

U runt een buitenlands kantoor voor een multinational en heeft nog steeds een grote deal nodig om het jaarlijkse verkoopdoel te bereiken. U bereidt het bod voor op een groot contract dat u graag wilt winnen. Een adviseur die dicht bij de klant staat, benadert u. Hij biedt u aan de evaluatiecriteria te onthullen. En hij biedt aan informatie te verstrekken over biedingen die al door sommige van uw concurrenten zijn ingediend tegen betaling van een vergoeding.

Een andere verschijningsvorm van omkoping is de faciliterende betaling. Deze faciliterende betalingen, kleine betalingen aan ambtenaren voor routinematige handelingen, zijn strafbaar. Wat een klein bedrag is voor de één, kan van grote waarde zijn voor een ander. Hoewel het Openbaar Ministerie in alle gevallen de mogelijkheid tot vervolging af moet wegen, is er geen uitzondering in haar beleid voor faciliterende betalingen.

¹ Ook degenen die werkzaam zijn in een sterk door de overheid gereguleerde sector of bij staatsbedrijven kunnen hieronder vallen.

Weiger daarom faciliterende betalingen. Het is van belang duidelijk beleid te hanteren over de faciliterende betalingen. Steeds meer bedrijven kiezen voor een *zero tolerance* beleid om duidelijkheid te scheppen en het risico op faciliterende betalingen te minimaliseren (zie voor meer informatie, hoofdstuk 4: *Weiger faciliterende betalingen*).

Voorbeeld 2: Faciliterende betaling

Uw bedrijf voert een relatief nieuwe operatie uit in een afgelegen gebied. U heeft een onaangekondigd bezoek ontvangen van de lokale overheidsfunctionaris wiens instantie verantwoordelijk is voor de technische goedkeuring van apparatuur waarop u heeft gewacht. Deze ambtenaar maakt duidelijk dat de goedkeuring van de goederen pas wordt gegeven als u rechtstreeks een 'vergoeding' contant aan de ambtenaar betaalt.

Overheidsfunctionaris

Houd er rekening mee dat het internationaal gebruikte begrip *public official* of *government official* (overheidsfunctionaris) breder is dan het in Nederland gangbare begrip 'ambtenaar'. Overheidsfunctionarissen zijn bijvoorbeeld ook werknemers van bedrijven waar de overheid zeggenschap over heeft. Daardoor kunnen bijvoorbeeld geschenken aan dergelijke functionarissen in het buitenland gemakkelijk onder anti-corruptie verboden vallen.²

Tussenpersonen

U bent als bedrijf ook aansprakelijk voor de handelingen van uw tussenpersonen, zoals handelsagenten en vertegenwoordigers. Bedrijven stellen steeds vaker als voorwaarde voor zakendoen dat hun tussenpersonen zich houden aan hun anti-corruptiebeleid of gelijkwaardige procedures hanteren. U dient er zorg voor te dragen dat dit niet slechts een formaliteit betreft, maar dat uw tussenpersonen zich daadwerkelijk aan uw beleid houden. Hierbij is de economische realiteit van belang: wie zijn uw tussenpersonen? Waarom doet u zaken via deze tussenpersonen? Wat is de vergoeding voor de tussenpersonen, welke activiteit moet degene daarvoor verrichten en staat dat in een redelijke verhouding tot elkaar? Hoe controleert u of de tussenpersoon de afspraken nakomt?

Voorbeeld 3: Handelsagenten

Een Nederlands bedrijf gespecialiseerd in de ontwikkeling van hoogwaardige technische apparatuur is van plan om zijn activiteiten uit te breiden naar de Zuid-Amerikaanse markt. Het bedrijf verkent de lokale markten met behulp van handelsagenten.

Het bedrijf heeft een kort onderzoek verricht naar de achtergrond van deze handelsagenten. Gezien de belangen die op het spel staan, is besloten relatief hoge commissies aan de handelsagenten te betalen.

Als het management van het bedrijf een jaar later signalen van omkoping bereikt, voert het bedrijf uitgebreid intern onderzoek uit. Hieruit blijkt dat de handelsagenten een deel van hun commissies hebben doorbetaald aan overheidsfunctionarissen in het Zuid-Amerikaanse land, in ruil voor toetreding tot de markt. Enkele inmiddels vertrokken bestuurders van het Nederlandse bedrijf bleken op de hoogte te zijn van de omkoping. Het bedrijf meldt de bevindingen van zijn onderzoek bij het Openbaar Ministerie.

Het bedrijf kan in Nederland worden vervolgd voor buitenlandse ambtelijke omkoping. Hierbij is van belang dat de controlemechanismen van het bedrijf kennelijk niet goed functioneerden. En dat sommige bestuurders op de hoogte waren van de omkoping door de tussenpersonen. Die bestuurders kunnen ook worden vervolgd. In de wijze waarop de zaak wordt afgedaan en in het bepalen van de strafmaat, weegt het Openbaar Ministerie mee dat het bedrijf zichzelf heeft gemeld.

² Voor meer informatie over het begrip 'Public Official' OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, Artikel 1, paragraaf 4, sub a.

Omkoping is strafbaar, waar het ook plaatsvindt

Wanneer een bedrijf zich schuldig maakt aan omkoping in het buitenland, zal vaak niet alleen het Nederlandse strafrecht van toepassing zijn. Vervolgning kan ook gebeuren in het land waar de omkoping heeft plaatsgevonden en in het land waarvan de omkoper of omgekochte onderdaan is. Sommige landen – vooral de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk – hebben een nog verdergaande rechtsmacht (zie ook belangrijke buitenlandse anti-corrupciewetgeving). Steeds vaker werken autoriteiten van verschillende landen samen bij de opsporing en vervolging van grensoverschrijdende corruptie. Het zelfmelden door het bedrijf en een meewerkende houding gedurende het onderzoek zullen, net als alle andere omstandigheden, door het Openbaar Ministerie worden mee gewogen in de keuze waarop een zaak wordt afgedaan en in het bepalen van de strafmaat.

Bestrafing in Nederland

In Nederland kan aan rechtspersonen voor omkoping een maximale geldboete van € 900.000 (6^e categorie) per feit worden opgelegd. De boete kan zelfs oplopen tot 10% van de jaaromzet van het voorafgaande boekjaar. Voor natuurlijke personen die verwijtbaar betrokken zijn bij ambtelijke omkoping, bedraagt de maximumstraf zes jaar gevangenisstraf en/of een geldboete van € 90.000³. Bij niet-ambtelijke omkoping bedraagt de maximumstraf vier jaar gevangenisstraf. Ontzetting uit het beroep kan als bijkomende straf worden opgelegd. Naast deze straffen zal het financiële voordeel dat door de omkoping is behaald – het zogenaamde ‘wederrechtelijk verkregen voordeel’ – afgepakt worden. Let wel, dit zijn de Nederlandse strafmaten.

Belangrijke buitenlandse anti-corrupciewetgeving

Voorbeelden van buitenlandse anti-corrupciewetten met vergaande extraterritoriale werking zijn de Amerikaanse “Foreign Corrupt Practices Act (FCPA)”, de Britse “UK Bribery Act” en de Franse “Sapin II”. De corruptiewetgeving van bijvoorbeeld de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk hebben een extraterritoriale werking. Dit betekent dat u als Nederlandse ondernemer ook te maken kunt krijgen met deze wetgeving.

De Verenigde Staten

De VS is al lange tijd een prominente bestrijder van grensoverschrijdende corruptie. Sinds 1977 is buitenlandse omkoping strafbaar onder de FCPA.

Wees u ervan bewust dat de VS hierbij een ruime jurisdictie hanteert, wat betekent dat personen en bedrijven die niet in de VS zijn gevestigd op grond van de FCPA vervolgd kunnen worden. De FCPA is van toepassing in de volgende gevallen:

- als een binnenlands concern: een persoon die staatsburger of ingezetene is van de Verenigde Staten of een bedrijf dat is georganiseerd volgens de wetten van de VS of waarvan de hoofdvestiging in de VS is;
- als emittent: dit omvat bedrijven die genoteerd zijn op effectenbeurzen in de VS of die verplicht zijn om rapporten in te dienen bij de SEC (Securities and Exchange Commission van de Verenigde Staten); en
- elke buitenlandse ondernemer of niet-emittent die zich bezighoudt met een handeling ter bevordering van een corrupte betaling in de VS, of die het grondgebied van de VS raakt.

Ook gebruik van middelen en systemen in de VS, bijvoorbeeld betalingen in US dollar (ook met een Nederlandse dollarrekening), of het Amerikaanse poststelsel, kan voldoende zijn om vervolgd te worden op basis van de FCPA. Sancties door Amerikaanse wetshandhavers kunnen aanzienlijk zijn en schendingen van de FCPA kunnen leiden tot civielrechtelijke en strafrechtelijke straffen, waaronder boetes en/of gevangenisstraf.

Meer informatie over de FCPA vindt u hier:

www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/

Voorbeeld 4: Strafbaarheid in de VS

Een internationaal oliebedrijf heeft zijn hoofdkantoor in Rotterdam en een beursnotering in de Verenigde Staten. Een 100% dochter van het bedrijf wil toetreden tot de oliemarkt in een Oost-Europees land. Hiervoor zoekt zij een lokale tussenpersoon en treedt zij in overleg met een ‘offshore’ bedrijf.

Een lokale overheidsfunctionaris met een machtspositie op de oliemarkt is de eigenaar en begunstigde van dit bedrijf. Op papier heeft diegene geen rol in het offshore bedrijf. In ruil voor hulp bij verkrijging van energielicenties betaalt het bedrijf jarenlang grote bedragen aan het offshore bedrijf.

De autoriteiten stellen een strafrechtelijk onderzoek naar buitenlandse omkoping in. Dit is op grond van verdenking dat het offshore bedrijf steekpenningen aan de overheidsfunctionaris heeft betaald voor toetreding tot de markt. Omdat het hoofdkantoor van de moedermaatschappij in Rotterdam is gevestigd, kan vervolging plaatsvinden in Nederland. Vanwege de beursnotering in de VS kan het Amerikaanse Department of Justice dit onderzoeken.

³ De hoogte van de geldboetes wordt periodiek geïndexeerd.

Verenigd Koninkrijk

In 2011 is de UK Bribery Act in werking getreden. De wet kent een ruime strafbaarstelling van omkoping van buitenlandse ambtenaren. De Britse handhavers kunnen opsporen en vervolgen wanneer er een *close connection* bestaat tussen de omkoper en het VK. Dat is bijvoorbeeld het geval indien een bedrijfsonderdeel in het VK is gevestigd of bij omkoping van een Britse onderdaan. Bedrijven zijn ook strafbaar als zij nalaten om voldoende maatregelen te treffen ter voorkoming van omkoping. In dat geval kunnen ze zelfs worden vervolgd voor omkoping in een ander land wanneer ze alleen maar zaken doen in het VK, maar het bedrijf er niet is gevestigd. Bij verdenking van corruptie moeten bedrijven daarom kunnen aantonen dat ze ten tijde van de omkoping een effectief anti-corruptiebeleid hadden geïmplementeerd. De UK Bribery Act voorziet in de mogelijkheid om zeer hoge financiële sancties op te leggen aan bedrijven, en dito gevangenisstraffen aan natuurlijke personen.

Meer informatie vindt u hier:

<https://www.gov.uk/anti-bribery-policy>.

Frankrijk

Geïnspireerd door de Amerikaanse FCPA en Britse 'UK Bribery Act', is in Frankrijk in 2017 de 'Sapin II' wet in werking getreden. De Franse autoriteiten kunnen door deze wet ook buitenlandse ondernemingen vervolgen die slechts een geringe connectie hebben met Frankrijk en zich schuldig maken aan ambtelijke omkoping. Zelfs als de omkoping niet gerelateerd is aan de Franse connectie. Deze wet verplicht bedrijven (afhankelijk van aantal werknemers of omzet) tot het opstellen van een gedragscode. Zo vergroot Sapin II de extraterritoriale werking van Franse anti-corruptie wetten en versterkt het de interne alert procedures van corruptie, bijvoorbeeld door extra bescherming te bieden aan klokkenluiders. Daarbij biedt deze wet wel de mogelijkheid om een schikking te treffen met het Franse Openbaar Ministerie. Handhaving van deze wet brengt verschillende sancties met zich mee. Meer informatie over de Franse Sapin II is te vinden via:

<https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/fr/document/french-anti-corruption-agency-guidelines>

4 Wat kunt u als ondernemer doen?

Het voldoen aan wet- en regelgeving is altijd een eerste vereiste. Het is van belang dat medewerkers zich bewust zijn van deze regels. Hoewel, een focus op regels kan leiden tot een afvinkcultuur. Daarom is het van groot belang dat ondernemingen onder alle medewerkers gedrag bevorderen dat transparant is en op ethische waarden is gebaseerd. Dit stelt medewerkers beter in staat om de risico's van corruptie te herkennen en daarmee om maatschappelijk verantwoord en succesvol zaken te kunnen doen.

Zorg voor een transparante bedrijfscultuur

Transparantie is de grootste beschermer bij het voorkomen van corruptie. Het is daarom belangrijk dat medewerkers zich comfortabel en aangespoord voelen om vragen en dilemma's bespreekbaar te maken bij het management. En dat het management het belang hiervan uitdraagt. Dit voorkomt dat medewerkers in het geheim of onbewust ingaan op corrupte verzoeken, zoals het betalen of ontvangen van steekpenningen. Het is van belang managers en medewerkers in het buitenland op een goede manier te adviseren en te begeleiden, zodat zij de juiste beslissingen nemen en passend reageren. Daarnaast dienen ondernemingen bij commerciële besluiten niet alleen te kijken naar commerciële standpunten, maar ook altijd ethische en juridische overwegingen mee te wegen. De bedrijfscultuur moet bijdragen aan de intrinsieke motivatie van de medewerkers om eerlijk zaken te doen.

Stel een gedragscode en klokkenluidersregeling op

Een gedragscode is sterk aan te raden voor ieder bedrijf. De gedragscode maakt duidelijk waar het bedrijf voor staat en wat het van zijn medewerkers verwacht over eerlijk zakendoen en transparantie. Het management dient deze code uit te dragen en het goede voorbeeld te geven. Brancheorganisaties hebben soms gedragscodes die leden als uitgangspunt kunnen nemen. Daarnaast is het vergroten van bewustzijn cruciaal zodat medewerkers de gedragscode naleven. Denk bijvoorbeeld aan het aanbieden van (externe) trainingen, gerichte interne communicatie en maatregelen als medewerkers de gedragscode niet naleven.

Voor Nederlandse bedrijven en organisaties met 50 werknemers of meer, is een klokkenluidersregeling wettelijk verplicht. Deze verplichting geldt ook voor organisaties met minder dan 50 werknemers, als zij actief zijn in volgende

sectoren: financiële diensten en producten en markten en op het gebied van offshore olie- en gasactiviteiten. Daarnaast vallen organisaties die actief zijn in het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering, burgerluchtvaart en maritieme arbeid hieronder.

Het is aan te bevelen een dergelijke regeling te koppelen aan de gedragscode. Advies over een klokkenluidersregeling, ook wel bekend als meldregeling, kunt u verkrijgen bij het [Huis voor klokkenluiders](#)⁴. Medewerkers met een vermoeden van een misstand of inbreuk op het recht van de Europese Unie, of die op de hoogte zijn van schendingen van bijvoorbeeld de gedragscode, moeten in staat gesteld worden dit te melden zonder te hoeven vrezen voor vergelding. Een klokkenluidersregeling dient gemakkelijk leesbaar, duidelijk en in opzet en uitvoering vertrouwenwekkend te zijn om effectief te zijn. Ook hierbij is training en voorlichting aan te raden.

Hanteer heldere interne richtlijnen en maak deze bespreekbaar

Medewerkers hebben baat bij eenduidige richtlijnen die hen concrete handvatten bieden bij het voorkomen van

corruptie. Omschrijf duidelijk welke definities u gebruikt voor begrippen als 'corruptie' of 'handelsagenten'. Dit voorkomt verwarring. Benoem ook de handelingen die in bepaalde landen wél zijn toegestaan. Naast deze richtlijnen, is het verstandig om duidelijk te maken welke handelingen onacceptabel zijn en hier praktijkvoorbeelden van te geven. Het is belangrijk de richtlijnen regelmatig te bespreken.

Bereid u goed voor op internationaal zakendoen en inventariseer risico's in uw bedrijfsactiviteiten

Als ondernemer moet u niet alleen een gedegen algemene kennis hebben van het land waarin u zaken wilt doen. Ook is het van belang op de hoogte te zijn van de daar geldende cultuur, en de gebruiken en normen over giften en gastvrijheid. Let wel: gebruiken kunnen ook strafbaar zijn. De mate waarin omkoping voor uw bedrijf een risico is, hangt ook sterk af van de sector waarin u zakendoet. En van de mate waarin u afhankelijk bent van buitenlandse overheidsorganisaties bij uw activiteiten. Inventariseer ook risico's in uw keten.

⁴ Voor contactinformatie over het Huis voor klokkenluiders, zie bladzijde 18.

U kunt zich voorbereiden op het zakendoen in een bepaald land door informatie te verzamelen (zie voor relevante websites, [hoofdstuk 6: Waar kan ik verder terecht voor advies en handige tools?](#)) of door contact te leggen met uw brancheorganisatie, collega-bedrijven, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) of de Nederlandse ambassade ter plaatse.

Wees u zich ervan bewust dat buitenlandse anti-corruptiewetten met extraterritoriale werking van toepassing kunnen zijn op uw internationale activiteiten (zie voor meer informatie, [hoofdstuk 3: Omkoping in het buitenland en strafrecht](#)).

Hanteer specifieke controlemaatregelen op corruptierisico's

In de financiële administratie (met name het kasbeheer) kunt u waarborgen (laten) inbouwen om kosten die verband houden met corruptie te identificeren. Denk bijvoorbeeld aan de mate waarin medewerkers cash mogen betalen en tot welk bedrag men bevoegd is om (alleen) te betalen. Een specifieke training van boekhoudmedewerkers kan nuttig zijn. Daarbij kunt u interne en externe audits inzetten. Ondubbelzinnige richtlijnen voor medewerkers zijn hierbij cruciaal. Dit voorkomt dat medewerkers onbedoeld de norm overschrijden.

Selecteer zakenpartners zorgvuldig en ken hun achtergrond en reputatie

Corruptie vindt vaak plaats via zakenpartners die een relatie hebben met een buitenlands bedrijf en/of nauwe banden hebben met lokale overheden. Een bedrijf is niet alleen verantwoordelijk voor het handelen van eigen personeel, maar ook voor het handelen van tussenpersonen, zoals vertegenwoordigers en handelsagenten. Omkoping door tussenpersonen kan dus ook leiden tot strafbaarheid voor de opdrachtgever. In een strafrechtelijk onderzoek zal onderzocht worden of u wist dat er sprake was van corruptie, of er waarschuwingssignalen waren en of u redelijkerwijs had mogen vertrouwen op de integriteit van deze tussenpersonen. Derde partijen (met wie u een zakelijke relatie wilt onderhouden) kunt u goed screenen met behulp van een externe dienstverlener op dit gebied.

Met name de selectie van tussenpersonen luistert zeer nauw en kan een antecedentenonderzoek vereisen, vooral in landen die bekendstaan om het veelvuldig voorkomen van corruptie. Het is van belang om de reputatie van de tussenpersoon te kennen en de keuze voor een tussenpersoon mede af te laten hangen van ontvangen waarschuwingssignalen. Bijvoorbeeld wanneer een tussenpersoon familie is van een overheidsfunctionaris of wanneer een

tussenpersoon verdachte is geweest in een corruptiezaak. U kunt het beste zelf of samen met andere bedrijven een lijst opstellen van waarschuwingssignalen. Doorgaans heeft een brancheorganisatie of werkgeversvereniging een voorbeeld beschikbaar.

De 'Anti-corruption Third Party Due Diligence: A Guide for Small- and Medium-sized Enterprises' van ICC biedt ondernemers handvatten voor het uitvoeren van *due diligence*.

Werk met contracten met duidelijke anti-corruptiebepalingen en beheers de risico's bij het maken van afspraken

Maak gebruik van anti-corruptiebepalingen in contracten met zakenpartners. Deze bepalingen bevatten regels en normen die beide contractpartners moeten respecteren. Neem in elke overeenkomst ook auditrechten op. Dit is het recht om naleving van de bepalingen te volgen en te controleren. Bij overtreding van de vastgelegde regels en normen, kunnen ondernemingen stappen nemen om de overeenkomst te ontbinden. Verder is het belangrijk voldoende tijd te nemen om een contract te sluiten. Let op met het maken van afspraken buiten het contract om. Dit kan grote risico's met zich meebrengen. Zo is er een risico dat u onbewust meewerkt aan corruptie bij 'overpricing'. Dit is bijvoorbeeld wanneer uw zakenpartner u vraagt de factuurprijs te verhogen en vraagt het verschil te betalen op een andere bankrekening.

Bepaalde overheden verplichten buitenlandse ondernemingen om gebruik te maken van lokale diensten, of lokaal geproduceerde producten, als voorwaarde om zaken te mogen doen in het land. Dit zijn de zogeheten 'local content requirements'. Wees u ervan bewust dat lokale bedrijven en dienstverleners *local content requirements* kunnen misbruiken door geld door te sluisen naar corrupte overheidsmedewerkers of familie. Een te sluiten overeenkomst kunt u laten vormgeven en laten begeleiden door een (internationaal) erkend deskundige. Denk hierbij aan een (externe) juridisch adviseur of een vertrouwde overheidsorganisatie.

Weiger faciliterende betalingen

Bij faciliterende betalingen gaat het om kleine betalingen aan (lagere) ambtenaren voor routinematige handelingen. Bijvoorbeeld bij het inklaren van goederen door de douane, of het verstrekken van visa en werkvergunningen. Volg hiervoor bijvoorbeeld de gedragscode van de ICC. Die houdt in: doe het niet. Maar, wanneer dit bijvoorbeeld door een bedreigende situatie onvermijdelijk is, dient u voldoende waarborgen in te bouwen om de risico's te beperken.

Het is in dergelijke situaties van belang faciliterende betalingen op transparante en voldoende specifieke wijze op te nemen in de financiële administratie. Daarom is het aan te bevelen om, indien mogelijk, de noodzaak van betaling schriftelijk te laten bevestigen. Hiermee kunt u, wanneer er achteraf een onderzoek tegen u wordt ingesteld, laten zien onder welke omstandigheden de faciliterende betaling heeft plaatsgevonden.

Ook dient u gedane faciliterende betalingen intern te evalueren en een strategie uit te zetten om deze in de toekomst te voorkomen. Het bespreekbaar maken van faciliterende betalingen binnen het management en bij externen kan hieraan bijdragen. Dit draagt ook bij aan de transparantie van de organisatie in het algemeen.

Tot slot is training van medewerkers die mogelijk met (verzoeken van) faciliterende betalingen te maken krijgen van groot belang; niet in de laatste plaats om duidelijk te maken wat precies een faciliterende betaling is. *'Resisting Extortion and Solicitation in International Transactions (RESIST)'* van ICC, Transparency International, het World Economic Forum en de UN Global Compact biedt trainingsmateriaal.

Raadpleeg ambassades en andere bedrijven voor advies

Bij het tegengaan van corruptie in het buitenland is het aan te raden om andere bedrijven te raadplegen voor advies. De beste informatiebron is namelijk de collega die al eerder te maken heeft gehad met diezelfde overheid. Hij weet hoe u corrupte ambtenaren omzeilt of overtuigt dat het, voor uw bedrijf, geen zin heeft om verzoeken zoals steekpenningen uit te lokken⁵. Nederlandse ambassades kunnen hier ondersteuning bij bieden (zie hoofdstuk 5a. Hulp van ambassades). Dit kan bijvoorbeeld wanneer u systematisch problemen heeft met een bepaalde douanepost. Daarnaast kunt u voor advies onder andere terecht bij de RVO (zie hoofdstuk 5b [Contact met overheidsinstanties in Nederland](#)).

Neem passende maatregelen wanneer het toch mis gaat

In bepaalde, onaangename situaties is het aan te raden om uzelf en uw medewerkers de volgende cruciale vragen te stellen:

- Betekent uw handelen dat u (strafrechtelijke) nationale of internationale regels overtreedt?
- Is de actie niet in overeenstemming met de richtlijnen en de gedragscode van uw bedrijf?
- Moedigt u op deze manier illegaal handelen aan?
- Kan de actie uw bedrijf of uw medewerkers op de een of andere manier in gevaar brengen?
- Kan de actie uw bedrijf financiële of reputatieschade toebrengen?
- Profiteert er iemand (direct of indirect) van het corrupte handelen of zijn er slachtoffers?
- Zijn er betere, integere alternatieven?

Is een van de antwoorden op bovenstaande vragen ja? Vraag om advies en neem dan eventueel passende maatregelen.

⁵ Voor meer informatie over samenwerken met andere bedrijven, zie bladzijde 16.

Tips om corruptie te voorkomen

Zorg voor een transparante bedrijfscultuur

Stel een gedragscode en klokkenluidersregeling op

Hanteer heldere interne richtlijnen en maak deze bespreekbaar

Bereid u goed voor op internationaal zakendoen en inventariseer risico's in uw bedrijfsactiviteiten

Hanteer specifieke controlemaatregelen op corruptierisico's

Selecteer zakenpartners zorgvuldig en ken hun achtergrond en reputatie

Werk met contracten met duidelijke anti-corruptiebepalingen en beheers de risico's bij het maken van afspraken

Weiger faciliterende betalingen

Raadpleeg ambassades en andere bedrijven voor advies

Neem passende maatregelen wanneer het toch mis gaat

5 Hoe kan de overheid u helpen?

Verantwoord zakendoen in het buitenland

Eerlijk zakendoen, op een maatschappelijk verantwoorde manier, waarbij u rekening houdt met de gevolgen van uw bedrijfsvoering voor mensen, het milieu en de lokale omgeving. Dit is in toenemende mate belangrijk voor uw klanten, uw medewerkers, uw toeleveranciers en voor consumenten.

Gepaste zorgvuldigheid

De Nederlandse overheid stimuleert de bijdrage van het bedrijfsleven aan economische en sociale ontwikkeling voor een duurzame wereld. De OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) heeft de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen uitgewerkt. Deze richtlijnen bieden een belangrijk kader voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals: ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie⁶. De richtlijnen helpen ondernemingen in het toepassen van 'gepaste zorgvuldigheid' (due diligence) in hun bedrijfsvoering. Gepaste zorgvuldigheid is een doorlopend proces dat bedrijven helpt risico's in kaart te brengen. En vervolgens te stoppen. Door de toepassing van de OESO-richtlijnen en het toepassen van gepaste

zorgvuldigheid kunt u risico's voor uw onderneming minimaliseren. Ook bevorderen deze richtlijnen de transparantie van uw onderneming. Dit draagt bij aan het vertrouwen van uw klanten, financiers, aandeelhouders en de samenleving. Bedrijven die opereren zónder kinderarbeid, corruptie en vervuiling in hun keten, krijgen gemakkelijker financiering, kunnen voordeel hebben bij het leveren aan overheden en zijn minder gevoelig voor maatschappelijke druk (zie ook hoofdstuk 6).

IMVO-steunpunt voor bedrijven

Als onderdeel van nieuw overheidsbeleid gericht op het bevorderen van IMVO is in september 2022 een steunpunt geopend. Het **IMVO-steunpunt** zal bedrijven voorlichten over, en ondersteunen bij, het toepassen van gepaste zorgvuldigheid in hun bedrijfsvoering én in hun waardeketen. Denk daarbij aan het geven van informatie over de OESO-richtlijnen voor IMVO en praktische ondersteuning bij het toepassen van IMVO in bedrijfsprocessen.

Bestrijden van corruptie in ontwikkelingslanden

Corruptiebestrijding is een belangrijk onderwerp binnen het Nederlandse ontwikkelingsbeleid. Naast maatregelen

⁶ VII Corruptiebestrijding | OESO-richtlijnen | Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen (<https://www.oeso-richtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/corruptiebestrijding>)

om te voorkomen dat ontwikkelingsgeld door corruptie in verkeerde handen terecht komt, steunt de overheid in diverse partnerlanden programma's om corruptie aan te pakken. De overheid helpt deze landen bijvoorbeeld met het versterken van hun aanbestedingsorganisaties en -procedures. En ze pleit samen met bedrijven en maatschappelijke organisaties voor transparante aanbestedingen. Ook steunt de overheid het vereenvoudigen van regelgeving en het verlagen van de administratieve lasten. Dit kan het risico op corruptie verkleinen.

5a. Hulp van ambassades

Ondersteuning van bedrijven

Als uw bedrijf te maken krijgt met corrupte verzoeken, kan de Nederlandse ambassade ter plaatse haar contacten met de overheid gebruiken om voor transparantie te zorgen en eventueel actie te ondernemen. Ambassade-medewerkers kunnen bijvoorbeeld bellen met de superieuren van de ambtenaar die steekpenningen vraagt. In bijzondere gevallen kunnen ze met de vertegenwoordiger van het Nederlandse bedrijf meegaan om de ambtenaar over het verzoek om steekpenningen te bevragen.

In de meeste gevallen blijkt er dan helemaal geen sprake meer te zijn van een dergelijk verzoek, omdat de ambtenaar heel goed beseft dat de ambassademedewerker hierover een melding zal maken. Over die meldplicht hierna meer.

Informatie over het land

Ambassademedewerkers zijn goed op de hoogte van de lokale situatie op het gebied van corruptie. Zij weten hoe de lokale overheid het beste kan worden benaderd, welke overheidsonderdelen bekend staan om corrupte praktijken, en met welke diensten of personen goede en integere contacten te leggen zijn. Vaak hebben ambassades ook informatie over betrouwbare en minder betrouwbare agenten.

Ook kunnen ambassades u informatie verschaffen over de lokale en de Nederlandse wetgeving, over de meest voorkomende vormen van corruptie en over de lokale gebruiken met betrekking tot geschenken en relatiebeheer.

Andersom is het belangrijk dat u als ondernemer de ambassade ook van informatie voorziet. Voor het bewaken van eerlijke concurrentie is het belangrijk informatie over omkoping of poging tot omkoping aan de ambassade te melden, ook als er geen Nederlands bedrijf of persoon bij betrokken is. Hoewel Nederland in dat laatste geval niet zelf verantwoordelijk is voor de opsporing en vervolging, kan de ambassade de collega's van het vestigingsland van het bedrijf inlichten. Die kunnen dan de informatie op hun beurt doorspelen

naar hun justitiële autoriteiten. Vervolgens kan, als er geen actie volgt door het betrokken land, de kwestie bijvoorbeeld in OESO-verband aan de orde worden gesteld. Door contact en overleg met ambassades draagt u dus actief bij aan een cultuur van eerlijk zakendoen.

Voorbeeld 5: Investeren in de verduurzaming van uw gastland?

Een internationaal opererend en maatschappelijk betrokken bouwbedrijf dingt mee naar een aanbesteding in een ontwikkelingsland. Het gaat om de bouw van een overslagterminal in een grote haven. De aanbesteding geeft alle specifieke (technische) eisen. Een hoge ambtenaar van de regionale overheid vertrouwt het bouwbedrijf toe dat hij de aanbesteding zeker kan stellen door 100.000 dollar over te maken naar het door hem beheerde overheidsfonds voor de ontwikkeling van de sloppenwijken rondom de haven. In de aanbesteding is hier niets over terug te vinden. Het klinkt natuurlijk mooi om op deze manier aan verbetering van de sloppenwijken mee te werken, maar een aanbesteding van deze aard is een belangrijk waarschuwingssignaal. Het lijkt dat de betrokken ambtenaar hier toch echt vraagt om een flinke omkopingssom waarbij de échte bestemming van de 100.000 dollar in twijfel getrokken kan worden. De 'investering' in het fonds heeft geen enkele relatie met de aanbesteding. Dit zou overduidelijk tot concurrentievervalsing leiden.

Faciliteren van contacten tussen bedrijven

Het kan voor u als ondernemer soms lastig zijn om de betrouwbaarheid van potentiële zakenpartners zelf na te gaan. Deze toetsing van zakenpartners kan veel tijd en geld kosten. Samenwerking met andere ondernemingen op dit gebied zou u hierin kunnen helpen, gezien veel bedrijven geconfronteerd worden met dezelfde problemen. Het is wel zaak te voorkomen dat u wordt beschuldigd van concurrentiebeperkende afspraken. Daarom is de aanwezigheid van een onafhankelijke juridische adviseur, zoals een advocaat, bij dit soort gesprekken verstandig en soms zelfs gewenst. Ieder land heeft hier namelijk zijn eigen regels en beleid voor.

Ambassades zijn verplicht gevallen van corruptie te melden

De Nederlandse overheid stelt naleving van de OESO-richtlijnen – inclusief de bestrijding van corruptie, omkopingverzoeken en afpersing – als voorwaarde voor het verkrijgen van (financiële) overheidsondersteuning bij internationale handels- en investeringsactiviteiten.

Dit geldt o.a. voor deelname aan handelsmissies, subsidies van RVO, financieringen van Invest International en exportkredietverzekeringen van Atradius Dutch State Business. Bedrijven worden gevraagd de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen te onderschrijven. Niet-naleving van deze richtlijnen kan in een uiterst geval resulteren in terugvordering of intrekking van verstrekte overheidssteun.

In geval van vermoeden van omkoping van buitenlandse ambtenaren door Nederlanders of Nederlandse bedrijven, zijn ambassademedewerkers wettelijk verplicht deze informatie door te geven aan het interne Meldpunt Integriteit van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Bij concrete aanwijzingen van gepleegde strafbare feiten, zal het Ministerie van Buitenlandse Zaken rechtstreeks aangifte doen bij het Openbaar Ministerie in Nederland. Deze meldplicht kan ondernemers ervan weerhouden om steun of hulp te vragen bij de aanpak van corruptie, bijvoorbeeld uit vrees voor vervolging. Weet dat de meldplicht alleen geldt voor zaken die ook daadwerkelijk hebben plaatsgevonden. Preventief advies kan natuurlijk altijd aangevraagd worden.

Wie kunt u bellen?

Als u een ambassade belt, kunt u vragen naar een medewerker van de economische afdeling.

5b. Contact met overheidsinstanties in Nederland

Openbaar Ministerie en FIOD/Anti- Corruptie Centrum (ACC)

Het kan nuttig zijn zelf contact te zoeken met FIOD/ACC of de landelijk officier corruptiebestrijding van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie⁷. Deze instanties kunnen vertellen of bepaalde handelingen aangemerkt zouden kunnen worden als omkoping.

U kunt aan het Openbaar Ministerie of FIOD/ACC ook informatie doorgeven over:

- omkoping door een Nederlands bedrijf van ambtenaren buiten Nederland; of
- omkoping door een Nederlands bedrijf van een (werknemer van een) bedrijf buiten Nederland; of
- omkoping door niet in Nederland gevestigde bedrijven. De landelijk corruptieofficier kan ervoor zorgen dat deze informatie vervolgens terechtkomt bij de autoriteiten van het land waar het buitenlandse bedrijf is gevestigd, en/of bij de autoriteiten van het land van de omgekochte ambtenaar, zodat eventueel tot opsporing en vervolging kan worden overgegaan.

Dergelijke meldingen zijn van groot belang, omdat ze helpen bij het ontdekken en bestrijden van corruptie.

Wilt u rechtstreeks een corruptiezaak melden bij de FIOD? Dan kunt u contact opnemen met het Anti-Corruptie Centrum van de FIOD, te bereiken onder e-mailadres: FIOD.ACC@belastingdienst.nl. Houdt u daarbij rekening met het feit dat uw naam, of die van uw bedrijf, wél bekend wordt.

Wilt u een casus bespreken of een corruptiezaak melden bij de FIOD, onder voorwaarde dat uw naam en die van uw bedrijf niet naar voren komt in een (straf)dossier? Dan kunt u contact opnemen met de human intelligence afdeling van het Team Criminele Inlichtingen (TCI), te bereiken onder telefoonnummer: 0031-(0)88 155 16 61 (24/7 bereikbaar).

Dit team is bij uitstek bevoegd en opgeleid om met dossiers zoals (niet-)ambtelijke corruptie om te gaan. Voor meer informatie over de werkwijze verwijzen we naar een korte animatiefilm: <https://www.fiod.nl/team-criminele-inlichtingen-tci/>.

Voorbeeld 6: De lokale consultant

Een succesvolle ondernemer wil zijn werkgebied uitbreiden naar het Midden-Oosten en zoekt contact met de lokale overheid van een grote havenstad. Die raadt hem aan een consultant van bedrijf X in de arm te nemen, die alle vergunningen en leges regelt voor 1.200 dollar per dag. De ondernemer had van collega's vernomen dat inderdaad de nodige vergunningen moeten worden aangevraagd, wat maanden kan kosten. Een consultant lijkt dus handig. Na een maand komen de eerste twee vergunningen binnen, samen met de rekening. De consultant factureert niet alleen het dagtarief voor maar liefst twee weken werk, maar ook 55.000 dollar aan vaag gedefinieerde onkosten. De ondernemer betaalt, ervan uitgaande dat het bedrag zich wel zal terugverdienen nu hij snel aan de slag kan.

In dit geval bent u als ondernemer strafbaar. Het is duidelijk dat de vergunningen ongehoord snel zijn geregeld tegen een bedrag dat niet in verhouding staat tot een vergunningsverlening.

⁷ <https://www.om.nl/onderwerpen/corruptie/aanpak-corruptie>

Bovendien kiest de ondernemer ervoor geen vragen te stellen. De snelheid van de vergunningen zoals in dit voorbeeld, is ook voor uw onderneming een belangrijk waarschuwingssignaal.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ondersteunt Nederlandse bedrijven bij (internationaal) zakendoen met (financiële) programma's en instrumenten, en stimuleert daarbij maatschappelijk verantwoord ondernemen. RVO doet dit door bij aanvragen het handelen volgens de OESO-richtlijnen verplicht te stellen. Daarnaast stimuleert RVO maatschappelijk verantwoord ondernemen met voorlichting, advies en specifieke beoordelingseisen op bedrijfs- en projectniveau. Tevens zijn er RVO-instrumenten beschikbaar die u helpen om risico's in uw waardeketen direct aan te pakken.

Op de website www.rvo.nl vindt u informatie over verschillende landen wereldwijd, over buitenlandse markten, over wet- en regelgeving en over kansrijke sectoren in diverse landen. Ook vindt u hier meer algemene informatie over corruptie.

Het Huis voor klokkenluiders

Sinds de inwerkingtreding van de Wet Huis voor klokkenluiders (juli 2016), is het voor alle Nederlandse bedrijven en organisaties met 50 werknemers of meer verplicht een klokkenluidersregeling te hebben. Deze verplichting geldt ook voor organisaties met minder dan 50 werknemers als zij actief zijn in volgende sectoren: financiële diensten, producten en markten, en op het gebied van offshore olie- en gasactiviteiten. Daarnaast vallen organisaties die actief zijn in het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering, burgerluchtvaart en maritieme arbeid hier ook onder. Het Huis voor klokkenluiders kan advies geven aan mensen die op hun werk een misstand of inbreuk op het Unierecht (recht van de Europese Unie) vermoeden. Het kan ook onderzoek doen naar mogelijke misstanden of inbreuken op het Unierecht, en naar de benadeling van melders door hun werkgever. Werkgevers kunnen bij het Huis voor klokkenluiders terecht voor advies en ondersteuning bij het bevorderen van integriteit en het opbouwen van een sterk integriteitsbeleid.

6 Waar kunt u verder terecht voor advies en handige tools?

International Chamber of Commerce

De International Chamber of Commerce (ICC), de grootste ondernemersorganisatie ter wereld, vertegenwoordigt het bedrijfsleven bij internationale initiatieven op het gebied van corruptiebestrijding, waaronder de OESO en de VN.

De belangrijkste doelstelling van ICC op dit gebied is zelfregulering stimuleren wanneer het bedrijfsleven te maken krijgt met problemen rondom corruptie en omkoping. ICC stelt niet alleen corruptie aan de kaak, maar ontwikkelt ook maatregelen en standaarden ter bestrijding ervan.

Een aantal praktische handvatten zijn:

- **ICC Rules on Combating Corruption.** Regels die weergeven waar bedrijven op moeten letten bij de vormgeving van hun beleid ter voorkoming van corruptie.
- **ICC Richtlijnen voor (relatie-)geschenken en gastvrijheid.** Richtlijnen voor wat wél en wat niet geoorloofd is voor wat betreft het geven en ontvangen van (relatie-)geschenken en gastvrijheid.
- **ICC Guidelines on Agents, Intermediaries and Other Third Parties.** Richtlijnen over hoe voorkomen kan worden dat tussenpersonen namens uw bedrijf betrokken raken bij omkoping.
- **ICC Anti-Corruption Clause.** Clausule waarmee in een contract wordt opgenomen dat partijen zich verbinden tot naleving van de ICC anti-corruptie regels.

- **ICC Guidelines on Whistleblowing.** Richtlijnen die hulp bieden bij het opzetten en implementeren van een klokkenluiderssysteem.
- **Resisting Extortion and Solicitation in International Transactions (RESIST).** Trainingsmateriaal met dilemma's uit de praktijk voor medewerkers en leidinggevenden.
- **ICC Anti-Corruption Third Party Due Diligence for SMEs.** Aanpak voor een kostenefficiënte check van de betrouwbaarheid van tussenpersonen.

Voor meer materiaal, zie de website van ICC

Nederland: <https://www.icc.nl/cr-anti-corruptie/>

Brancheorganisaties

Brancheorganisaties zijn de aangewezen organisaties om Nederlandse bedrijven praktische adviezen te geven. Zij kennen de problemen in de eigen sector het best. Mochten zij nog niet beschikken over specifieke kennis op het gebied van corruptiebestrijding, dan is het nuttig deze zaken bij hen aan te kaarten, zodat zij de nodige actie kunnen ondernemen. Voor meer informatie kunt u bijvoorbeeld contact opnemen met VNO-NCW en MKB-Nederland.

Transparency International

Transparency International (TI) is een civil society organisation (CSO), gericht op de wereldwijde bevordering van integriteit, transparantie en verantwoording van bestuur om corruptie in de wereld uit te bannen. TI heeft

onder andere de zogeheten ‘[Business Principles for Countering Bribery](#)’ uitgebracht, die bedrijven een kader bieden om anti-omkopingsprogramma’s te ontwikkelen. Daarnaast publiceert TI ieder jaar de ‘[Corruption Perception Index](#)’, die in kaart brengt wat de perceptie is van corruptie in de publieke sector in ruim 160 landen. TI heeft ook een Nederlandse afdeling: [Transparency International Nederland \(TI-NL\)](#) waar zowel bedrijven als individuen lid van zijn. Meer informatie vindt u op: <https://www.transparency.nl/>

MVO Nederland

MVO Nederland is de beweging van ondernemers in de nieuwe economie. Specifiek op het gebied van [internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen](#), ondersteunt MVO Nederland bedrijven die inkopen in of exporteren naar het buitenland. Met tools als de ‘[MVO Risico Checker](#)’ faciliteren zij praktische ondersteuning. De risico tool biedt inzicht in welke risico’s een bedrijf loopt in de toeleveringsketen in een specifiek land. Ook het risico op corruptie in de keten geeft deze tool weer, evenals adviezen hoe met deze risico’s om te gaan. Meer informatie vindt u op: <https://www.mvonederland.nl/>

United Nations Global Compact

Global Compact is een initiatief binnen de Verenigde Naties, dat zich met steun van Nederland inzet voor wereldwijde sociale- en aan milieu gerelateerde richtlijnen. Een netwerk van duizenden bedrijven en organisaties werkt hieraan mee. Eén van de belangrijke aandachtsgebieden van de organisatie is de strijd tegen corruptie. Meer informatie vindt u op: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/principle-10>

OESO

De OESO is op verschillende terreinen actief. De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn een vrijwillig raamwerk dat handvatten biedt voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid en milieu. Het tegengaan van corruptie maakt hier deel van uit. Door te werken volgens de OESO-richtlijnen kunt u risico’s voor uw onderneming minimaliseren. Ook bevordert het naleven van deze richtlijnen de transparantie van uw onderneming. Dit draagt bij aan het vertrouwen van uw klanten, financiers, aandeelhouders en de samenleving. De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen van overheden aan het internationaal opererende bedrijfsleven voor verantwoord ondernemen.

Alle landen die het OESO anti-omkopingsverdrag hebben ondertekend, zijn verplicht de afspraken op nationaal niveau uit te voeren, waaronder de wettelijke strafbaarstelling. Daarnaast is corruptie strafbaar onder de Nederlandse wet, ook als de corrupte handelingen in het

buitenland plaatsvinden. Door overeenkomstig met het anti-omkopingsverdrag te handelen, draagt u bij aan een beter investeringsklimaat in het land waar u zaken doet en vermindert u sterk het risico om in aanraking te komen met justitie.

Het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP) heeft de taak om meldingen te behandelen over vermeende schending van de OESO-richtlijnen en geeft voorlichting over de toepassing van de OESO-richtlijnen. De overheid verwacht van internationaal opererende bedrijven dat deze OESO-richtlijnen de referentie zijn voor hun internationale activiteiten. Door de OESO-richtlijnen toe te passen, draagt uw onderneming ook bij aan het bereiken van de duurzaamheidsdoelen - *Sustainable Development Goals*. Meer informatie vindt u op: <https://www.oecd.org/corruption-integrity/>

Wereldbank

Op de website van de Wereldbank vindt u onder andere een standaard *anti-bribery code*. Ook vindt u hier specifieke landeninformatie, voorbeelden van omgang met corruptie en informatie over vorm, omvang en mogelijkheden voor melding. Er is bovendien een zwarte lijst te vinden met malafide bedrijven en individuen die uitgesloten zijn van deelname aan aanbestedingen van de Wereldbank. Meer informatie over de OESO-richtlijn over corruptie vindt u op: <http://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/anti-corruption>

Deze brochure is een gezamenlijk initiatief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en ICC Nederland. Het betreft een gezamenlijke uitgave van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie en Veiligheid en Economische Zaken en Klimaat, en ondernemersorganisaties ICC Nederland, VNO-NCW en MKB-Nederland.

www.rijksoverheid.nl

www.icc.nl

www.vno-ncw.nl

www.mkb.nl

©2022

Ministerie van Buitenlandse Zaken

